

מנה בדת

שיעון חזק חיוני בדרך קצרה

לע"נ הגאון ר' מיכל יהודה בן
ר' משה דוד לפקוביץ זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 206 פרשת קרח תשע"ו

בבא קמא לא-לז

שאל מה הדין במזיק אשתו בתשמיש המטה האם פטור כי זה ברשות או שנאמר שהוא צריך להזהר, אמר רב הונא ששינוי שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך, ורבא אומר שזה ק"ו שאם ביער שלכל אחד יש רשות ללכת בכ"ז חייב בהזיק כאילו נכנס לרשות חברו ק"ו שיהיה חייב במזיק את אשתו, ומה שכתוב במשנה שלזה רשות ולזה רשות ששניהם שוים, ואילו בתשמיש רק הוא עושה מעשה ולא היא, ומה שכתוב בעריות ונכרתו הנפשות העושות שאמנם יש הנאה לשניהם אך רק הוא עושה מעשה.

ר"ל אומר שאם היה שתי פרות ברה"ר אחת רובצת ואחת הולכת ובעטה ההולכת ברובצת פטורה ואם בעטה הרובצת בהולכת חייבת, לכאורה יש להוכיח ממשנתנו שהלך בעל הקורה ראשון ונתקל בו בעל החבית הוא פטור ואם עמד בעל קורה הוא חייב ולכאורה זה כרובצת שהזיקה את ההולכת, אך לכאורה יש להוכיח להיפך שהרי ר"ל חייב בבעטה משמע שאם הוזקה ההולכת ברובצה מעצמה פטורה וא"כ מה שחייבה המשנה כשנתקל בבעל הקורה זה רק כשהפסיק את הדרך כנבילה אך בפרה מדובר שרובצה בצד ולכן פטורה כשהוזקה בה ממילא מכיון שהיא היתה צריכה ללכת בצד השני, אלא בסיפא של המשנה יש הוכחה לר"ל שכתוב שכשבעל חבית הלך ראשון ובעל קורה אחריו ונשברה החבית בקורה חייב ואם עמד פטור ולכאורה זה כמו מהלכת ברובצת שפטורה, ויש לדחות שבמשנה הוא הולך כדרכו אך בפרה טוען בעל הרובצת שאמנם יש לה רשות ללכת עליה אך לא לבעוט בה.

משנה שנים שהיו בדרך ואחד רץ ואחד מהלך או ששניהם רצו והזיקו זה את זה הם פטורים. **גמרא** משנתנו לא כדעת איסי בן יהודה שאומר שהרץ חייב כי הוא משונה, ואיסי מודה בער"ש בין השמשות שהרץ פטור כי הוא רץ ברשות, ור' יוחנן אומר שהלכה כאיסי, אך לכאורה ר' יוחנן סובר שהלכה כסתם משנה ומשנתנו פוטרת גם את הרץ ויש לומר שמשנתנו דברה בער"ש בין השמשות וזה מדויק ממה שכתוב או שהיו שניהם רצים פטורים ומה הוסיפה המשנה ששניהם רצים הרי אם רץ אחד פטור ק"ו כששניהם רצים, אלא יש להוסיף שאחד רץ ואחד מהלך פטור ודוקא בער"ש אך בחול הרץ חייב ובשניהם רצים פטורים גם בחול.

לכאורה איזה רשות יש לרוץ בער"ש ויש לומר כדברי ר' חנינא **עמוד ב** שאמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא ויש מוסיפים לקראת שבת כלה מלכתא, ר' ינאי היה מתעטף ועומד ואומר בואי כלה בואי כלה.

משנה המבקע עצים ברה"ר והזיק ברה"י או שבקע ברה"י והזיק ברה"ר או שבקע ברה"י והזיק ברה"י אחר חייב. **גמרא** צריך לכתוב את כל המקרים שאם היה כתוב רק ביקע ברה"י והזיק ברה"ר היינו אומרים שרק אז חייב כי רבים מצויים אך מרה"ר לרה"י שלא מצויים רבים היינו אומרים שפטור, קמ"ל שחייב, ואם היינו שונים מרה"ר לרה"י שזה שלא ברשות אך כשעושה ברה"י והזיק ברה"ר הוא עושה ברשות וא"כ פטור, קמ"ל שחייב, ואם היו כותבים את שני המקרים היינו אומרים שרק בהם חייב שבזה מצוי היזק לרבים ובוזה עשה שלא ברשות אך כשהכל ברה"י יהיה פטור, קמ"ל שחייב.

מי שנכנס לחנות של נגר שלא ברשותו ונתזה בקעת ופגעה בפניו ומת פטור הנגר ואם נכנס ברשותו חייב, ומבאר ר' יוסי בר' חנינא שחייב בד' דברים ופטור מגלות שצריך מקום הדומה ליער שיש לשניהם רשות להלך אך כאן הוא נכנס לרשות חברו, ורבא מקשה שזה ק"ו שאם ביער שכל אחד נכנס לדעת עצמו בכ"ז גולה כאילו נכנס על דעת חברו כאן שנכנס לדעת חברו ודאי יגלה, ורבא אומר שפטור מגלות שלא מספיק לו גלות, וטעמו של

דף לא רב אדא בר אהבה הפקיר פסולת תמרים כשיטתו ולכאורה רב הונא שהפקיר שעורים חזר בו, ויש לדחות שהתרו בבעלים קודם ולכן הפקירם.

משנה אם הלכו שני קדרים זה אחר זה והראשון נתקל ונפל ונתקל בו השני והזק חייב הראשון בנזקי שני. **גמרא** ר' יוחנן אומר שהמשנה לא רק כר"מ שסובר שנתקל פושע אלא אף לרבנן שהנתקל הוא אנוס ופטור כאן חייב כי היה לו לעמוד, ור"נ בר יצחק אומר שאפילו לא היה מספיק לעמוד אך היה לו להזהיר ולא הזהיר, ור' יוחנן סובר שאם לא היה לו זמן לעמוד אינו יכול גם להזהיר כי הוא טרוד, ויש להוכיח מהמשנה לקמן שבעל קורה היה ראשון ובעל החבית הלך אחריו ונשברה החבית בקורה פטור ואם עמד בעל הקורה הוא חייב, ולכאורה מדובר כשעמד לכתף שכך דרכו ובכ"ז חייב כי היה לו להזהיר, ויש לדחות שמדובר שעמד לפוש אך משמע שאם עמד לכתף פטור א"כ קשה מדוע חיכו לסיפא שאם אמר בעל חבית לבעל קורה עמוד פטור נחלק באותו מקרה שחייב רק בעמד לפוש אך בעמד לכתף פטור, ויש לומר שיש חידוש שגם בעמד לפוש אם אמר לבעל חבית עמוד הוא פטור, ויש להוכיח מהברייתא שקדרים וזגגים הלכו זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון והשלישי בשני, ראשון חייב בנזקי שני ושני חייב בנזקי שלישי, ואם נפלו מחמת הראשון הוא חייב בנזקי כולם ואם הזהירו זה את זה פטורים, ולכאורה מדובר כשלא היה להם לעמוד, ויש לדחות שמדובר שיכלו לעמוד, אך לפ"ז קשה מדוע חיכו לסיפא שבהזהירו זה את זה פטורים נחלק ברישא שרק בהיה להם לעמוד חייבים ואם לא פטורים, ויש לומר שיש חידוש שאף כשיכלו לעמוד בכ"ז אם הזהירו זה את זה פטורים.

רבא אומר שהראשון חייב בנזקי שני בין בנזק של גופו בין בנזק של ממונו ושני חייב בנזקי שלישי רק בנזקי גופו אך לא בנזקי ממונו, ולכאורה קשה ממ"נ שאם הנתקל פושע השני גם יהיה חייב בנזקי גופו, ואם אינו פושע גם הראשון פטור בנזקי גופו, **עמוד ב** ויש לומר שהראשון ודאי פושע אך השני חייב רק על נזקי גופו כי היה לו לעמוד אך פטור על נזקי ממונו כי הוא אומר שהוא לא כרה את הבור הזה, ויש להקשות מברייתא שכולם חייבים על נזקי גופם ולא על נזקי ממונם ומשמע אפילו ראשון, ויש לומר כולם חוץ מהראשון, אך לכאורה כתוב כולם, פירש רב אדא בר אהבה שכולם הולך על הניזקים, אך קשה שאם הראשון כלול מובן מה שכתוב כולם אך אם הראשון חייב יש לכתוב הניזקים פטורים, ורבא מפרש שהראשון חייב בין בנזקי גופו של שני בין בנזקי ממונו של שני ושני חייב בנזקי גופו של שלישי אך לא בנזקי ממונו של שלישי שזה כבור שפטור בו על כלים, אך זה מובן לדעת שמואל שכל תקלה היא בור אך לרב רק בהפקיר זה כבור א"כ חייב בכל מקרה, ויש לומר שמדובר על הגוף של ראשון ושני ומה שכתוב כולם חייבין ביאר רב אדא בר מניומי לפני רבינא שהוזקו הכלים בכלים.

כתוב בברייתא שאם נפלו מחמת הראשון הוא חייב בנזקי כולם ויש לבאר איך הוא נפל רב פפא אומר שהוא הפסיק את הדרך לגמרי כנבילה, ורב זביד אומר כמו מקל של סומא שמפסיק את הדרך.

משנה אחד בא עם חבית ואחד בא עם קורה ונשבר הכד בקורה פטור כי לשניהם יש רשות ללכת ברה"ר ואם היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחריו והיא נשברה בקורה פטור בעל הקורה, **דף לב** ואם עמד בעל הקורה הוא חייב ואם הוא אמר לבעל החבית עמוד הוא פטור ואם בעל חבית הלך ראשון ובעל קורה אחריו ונשברה החבית בקורה חייב ואם עמד בעל חבית פטור בעל הקורה ואם אמר בעל החבית עמוד חייב בעל קורה, וכן הדין באחד שבא בנר ואחד שבא עם הפשתן. **גמרא** רבה בר נתן

ר' יוסי בר' חנינא כי זה שוגג הקרוב למזיד, ומקשה רבא שלגבי מלקות כתוב שאם הוסיפו לו רצועה אחת ומת הוא גולה ולכאורה זה קרוב למזיד שיש לו לחשוש שיתור מכה אחת יכול לגרום למיתה ובכ"ז גולה, ורב שימי בר אשי אומר שמדובר שטעו בספירה, וטפח לו רבא בסנדלו האם המכה מונה שיכול לטעות הרי הגדול בדיינים קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו, ורב שימי מנהרדעא מפרש שטעה הדיין עצמו, ויש להקשות שכתוב שהזורק אבן לרה"ר והרג הוא גולה ולכאורה זה שוגג הקרוב למזיד שהוא צריך לחשוב שמצויים אנשים ברה"ר ובכ"ז גולה, ורב שמואל בר רב יצחק מבאר שמדובר בסותר את כתלו ולכאורה יש לו לבדוק להיכן נופל ויש לומר שנפל בלילה אך קשה שבליילה גם צריך לבדוק, ויש לומר שמדובר בסותר לאשפה, ולכאורה אם מצויים שם רבים א"כ זה קרוב למזיד ואם לא הוא אנוס, ומבאר רב פפא שזה אשפה שעשויה להתפנות בה בלילה ולעתים מתפנים שם ביום וזה לא מזיד כי אינה עשויה להתפנות ביום וזה לא אנוס כי לעתים מתפנים שם ביום.

רב פפא למד את דברי ר' יוסי בר חנינא על הרישא בברייתא שכשנכנס לחנות של נגר וניתז על פניו ומת פטור מגלות אך חייב בד' דברים, ומי ששנה את דברי ר' יוסי על הסיפא כ"ש ברישא שיש חילוק בין ד' דברים לגלות ומי ששנה על הרישא יתכן שבסיפא חייב גלות כי נכנס ברשות, אך לכאורה ישנה ברייתא שאומרת שהנכנס לחנותו של נגר ונתזה על פניו ומת פטור אפילו נכנס ברשות, ויש לומר שמדובר בתלמידו של הנפח ולכאורה בגלל זה דינו למות, ויש לומר שהנגר מפציר בו לצאת ולא יצא, אך קשה האם בגלל שלא יצא דינו למות, ויש לומר שהנגר חשב שהוא יצא, אך לפ"ז גם באדם אחר נפטור את הנגר שהוא חשב שהוא יצא,

דף לג ויש לומר שאחר לא מפחד מהנגר, אך התלמיד מפחד ושומע בקולו ולכן הוא חשב שהוא יצא.

רב זביד שנה את דברי ר' יוסי בר' חנינא על המשנה שלומדים מומצא פרט לממציא את עצמו ולמד מזה ר"א בן יעקב שאם אחר שיצאה האבן מיד המכה הוציא המוכה את ראשו וקבלה פטור המכה, ואמר ר' יוסי שפטור מגלות אך חייב בד' דברים ומי שלמד על משנה זו ודאי יפטור בנגר אך מי ששנה את דברי ר' יוסי על נגר יתכן שבמקרה כזה יהיה פטור אף מד' דברים.

אם באו פועלים לדרוש שכרם מבעה"ב ושורו של בעה"ב נגחם או שנשכם כלבו ומת פטור, ואחרים סוברים שהפועלים רשאים לתבוע שכרם מבעה"ב, ולכאורה אם בעה"ב מצוי בעיר מדוע לדעת אחרים הם צריכים לבא לביתו ואם אינו מצוי בעיר מדוע פטר ת"ק, ויש לומר שמדובר באדם שמצוי ואינו מצוי וקראו לו לשער ואמר כן, אחרים סוברים שכוונתו היתה שיכנסו ות"ק סובר שכוונתו היתה שיעמדו במקומם, וכן שנינו שפועל שבא לתבוע שכרו מבעה"ב שורו של בעה"ב נגחו או שכלבו נשכו פטור אף שנכנס ברשות, ולכאורה מדוע פטור אלא מדובר שהוא קרא לו לשער ואמר כן וכוונתו היתה שישאר במקומו.

משנה אם שני שוורים תמים חבלו זה בזה משלמים בנותר חצי נזק ואם שניהם היו מועדים משלמים בנותר נזק שלם ואם אחד היה תם והשני מועד המועד לתם ישלם נזק שלם והתם למועד ישלם חצי נזק, וכן שני אנשים שחבלו זה בזה ישלמו בנותר נזק שלם ואם היה אדם בתם ותם באדם אדם בתם משלם נזק שלם ותם באדם משלם חצי נזק ור"ע סובר שתם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם. **גמרא** ת"ק למד מכמשפט הזה יעשה לו שכמשפט שור בשור כך משפט שור באדם שתם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם, ור"ע סובר כמשפט הזה כתחתון ולא כעליון שמשלם נזק שלם, ואין לומר שמשלם מהעלייה שכתוב יעשה לו שמשלם מגופו ולא מהעלייה, ות"ק למד מזה למעט ד' דברים, ור"ע למד את זה מהפסוק כאשר יתן איש מום בעמיתו ולא שור בעמיתו, ות"ק סובר שמשם לומדים רק צער והיינו אומרים שריפוי ושבת ישלם, קמ"ל שפטור.

משנה אם שור שוה מנה נגח שור שוה מאתים והנבלה אינה שוה כלום יטול את השור. **גמרא** משנתנו כר"ע, שלדעת ר' ישמעאל יושם השור המזיק ולר"ע יוחלט השור, ר' ישמעאל סובר שהניזק הוא בעל חוב שהמזיק חייב לו מעות ור"ע סובר שנעשו

כשותפים בשור, ונחלקו בפסוק ומכרו את השור החי וחצו את כספו שלר' ישמעאל זה ציווי על ב"ד ור"ע סובר שזה ציווי על הניזק והמזיק, והנ"מ היא אם הניזק יכול להקדיש את השור. **רבא** שאל את ר"נ מה הדין לר' ישמעאל אם מכרו המזיק האם זה רק חוב וחל המכירה **עמוד ב** או שכיון שהשור משועבד לניזק אין בכוחו למכרו ואמר ר"נ שאינו מכור ואמנם ישנה ברייתא שמכרו מכור אך חוזר וגובהו ונקרא מכור שיכול לחרוש בו בינתיים, ולפ"ז יש להוכיח מכאן שאם אחד לוח ומכר מיטלטלין ב"ד גובים מהם, ויש לדחות שבשור המזיק זה כמו אפותיקי ואף שרבא אמר שאם עשה עבדו אפותיקי ומכרו הבע"ח גובה ממנו ואם עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה, יש לומר שכמו שבעבד גובה כי יש קול כך בשור שנגח יש קול שקוראים לו שור נגחן.

רב תחליפא מא"י שנה לפני ר' אבהו שאם מכרו אינו מכור אך אם הקדישו מוקדש, ולכאורה אם הכוונה למזיק ולא מכור כר"ע שהשור הוחלט והקדישו מוקדש זה כר' ישמעאל, ואם מדובר על הניזק שלא מכרו כר' ישמעאל והקדישו מוקדש זה כר"ע, ויש לומר שמדובר על המזיק ולכו"ע מכור לא מכור, לר' ישמעאל כיון שהוא משועבד לניזק ומוקדש גם לר"ע כדברי ר' אבהו שגזרו שלא יאמרו שהקדש יוצא ללא פדיון.

שור תם שהזיק אם הקדישו או מכרו או שחטו ונתנו במתנה קודם שעמד בדין מה שעשה עשוי ואחר שעמד בדין לא עשה כלום, ואם קדמו בעלי חובות והגביהו בין התחייב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא התחייב לא עשו כלום כי הוא משלם מגופו, ומועד שהזיק בין אם עמד בדין בין אם לא עמד בדין אם מכרו מכור ואם הקדישו מוקדש ואם שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי, ואם קדמו בעלי חובות והגביהו בין הזיק קודם החב בין הזיק אחר"כ מה שעשה עשוי כי הוא משלם מהעלייה.

מה שכתוב בברייתא מכרו מכור זה לחרישה והקדישו מוקדש כר' אבהו ומה שכתוב נתנו במתנה היינו לחרישה, אך לכאורה בשחטו נאמר שיקבל הניזק מבשרו שאמנם כתוב ומכרו את השור החי ואם שחטו לומדים מומכרו, ור' שיזבי אומר שהכוונה שחטו מה שעשה עשוי לפחת של השחיטה ורב הונא בר רב יהושע אומר שמוכח מכאן שהמזיק שעבודו של חבירו פטור, ולכאורה זה פשיטא ויש לומר שהיינו אומרים שרק בשחטו הוא לא נקרא מזיק כי הוא רק לקח ממנו את רוחו אך במקום אחר יהיה חייב קמ"ל שפטור, ולכאורה רבה כבר אמר את זה שמי ששרף שטרו של חבירו פטור ויש לומר שהיינו אומרים שרק בשטר פטור כי הוא אומר ששרפתי לך נייר בעלמא אך כשחפר בורות שיחין ומערות חייב קמ"ל שפטור שהרי כאן זה כחפר בה שיחין ומערות ובכ"ז מה שעשה שעשוי.

הברייתא לא חילקה אם החוב קדם לנזק או להיפך לכאורה דוקא כשהזיק קודם החוב קדמו הניזקין אך אם היה החוב קודם נאמר שהבעל חוב קודם לניזקין,

דף לד א"כ יש להוכיח מכאן שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה לא מועיל, ויש לומר שבאמת אם גבה בעל חוב מאוחר גבה אלא כאן טוען הניזק וכי אילו השור היה אצלך לא הייתי גובה ממנו שאני צריך לגבות מהשור שהזיקני.

שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והחבלה היא חמישים זוז אך השור השביח ועמד על ד' מאות ולולא הנזק הוא היה משביח לח' מאות נותן כשעת הנזק ואם הוא הכחיש ישלם כשעת העמדה בדין ואם המזיק השביח נותן לו כשעת הנזק ואם הכחיש ישלם כשעת המזיק נותן לו כשעת העמדה בדין, ולכאורה כשהמזיק השביח משלם כשעת הנזק זה כדברי ר' ישמעאל שהוא כבעל חוב שרק מעות הוא חייב לו, אך בסיפא כתוב שבכחש משלם כשעת העמדה בדין וזה כר"ע שהשור מוחלט לניזק, ויש לומר שכל הברייתא כר"ע ומה שכתוב שבח מזיק הכוונה שפטמו המזיק, אך לכאורה ברישא שכתוב שעמד הניזק על ד' מאות זוז נותן כשעת הנזק ואם מדובר בפטמו פשוט שלא ישלם כמו אח"כ, ומבאר רב פפא שברישא מדובר בין פטמו בין השביח מעצמו, והברייתא מחדשת שגם כששבח מעצמו נותן כשעת הנזק, ובסיפא מדובר שהמזיק פטמו.

מה שכתוב בכרייתא שכחש הניזק משלם כשעת העמדה בדין לכאורה אם כחש מחמת המלאכה יטען המזיק אתה מכחיש ואני אשלם ומבאר רב אשי שמדובר שכחש מחמת המכה שהקרן של הנגיחה קבורה בו להכחישו.

משנה לר"מ שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה אינה שוה על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו, ור' יהודה שואל שאמנם קיימת ומכרו את השור החי וחצו אך לא קימת וגם את המת יחצון אלא הפסוק מדבר בשור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה שוה חמישים וזו שכל אחד נוטל חצי החי וחצי המת. **גמרא** לר' יהודה התורה מדברת בשור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה שוה נ' וכל אחד נוטל חצי החי וחצי המת, ור"מ אומר שהתורה דברה בשור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה לא שוה כלל והתורה אומרת ומכרו את השור החי וחצו את כספו ומה שכתוב וגם את המת יחצון זה ללמד שמה שפחתה המיתה מחצין בחי והמזיק נותן חצי הפחת, ולכאורה אין מחלוקת בדין בין ר' יהודה לר"מ כי בכל אופן במקרה הזה כל אחד נוטל מאה עשרים וחמ, ורבא אומר שהם חולקים כשהנבילה פוחתת לר"מ הפחת הוא על הניזק ולר' יהודה חצי הפחת הוא על המזיק, ומקשה אביי עמוד ב שלפ"ז יהיה מקרה שלר' יהודה תם יהיה חמור ממועד שהרי במועד הבעלים מטפלים בנבילה, ואין לומר שאכן סובר ר' יהודה שתם חמור כמו שמצאנו לענין שמירה פחותה שבתם חייב ובמועד פטור כי רק לענין שמירה יש גזירת הכתוב אך לא לענין תשלומין וישנה ברייתא שר' יהודה אומר שאין לומר ששור שוה מנה שנגח שור שוה ה' סלעים והנבילה שוה סלע שיחצו את השור החי שהרי התורה באה להחמיר במועד שמשלם רק מה שהזיק ולא יתכן שבתם ישלם יותר מהנזק, אלא אומר ר' יוחנן שר' יהודה ור"מ נחלקו בשבת נבילה שלר"מ זה הולך לניזק ולר' יהודה חצי לניזק וחצי למזיק, וזה מה שאמר ר' יהודה בכרייתא שאם חסה התורה על המזיק לקחת בחצי השבח א"כ שור שוה ה' סלעים שנגח שור שוה מנה והנבילה שוה חמישים וזו שיטול כל אחד חצי החי וחצי המת א"כ יצא שהמזיק נשכר ועוד שכתוב שלם ישלם ולא שיקבל ומה שהברייתא צריכה להגיע לפסוק כי מסברא זה רק כשיש הפסד לניזק אך במקרה ששור שוה ה' סלעים נגח שור שוה ה' סלעים והנבילה שוה ל' זוז א"כ יקח המזיק את חצי המת אך הפסוק אומר שבעלים משלמים ולא נוטלים, ורב אחא מקשה לרבא שמצאנו לר' יהודה שתם ישלם יוצר מחצי נזק והתורה אמרה ומכרו את השור החי וחצו את כספו

ר' יהודה למד שהפחת שפחתה המיתה מקבל הניזק מהמזיק מהפסוק וגם את המת יחצון ואמנן למד מזה ר' יהודה שכל אחד נוטל חצי החי וחצי המת אלא שהיה ניתן לכתוב ואת המת וכתוב וגם ללמד שהניזק מקבל מהחי את הפחת במיתה.

משנה יש מקרה שאדם חייב כששורו הזיק ואילו אם הוא עצמו יזיק כך הוא פטור ויש מקרה שפטור על מעשה השור וחייב על מעשה עצמו, שאם שורו בייש הוא פטור וכשהוא בייש הוא חייב, אם שורו סימא את עיניו עבדו או שהפיל את שיניו פטור ואילו הוא שסימא עיניו עבדו או שהפיל את שיניו חייב שורו שחבל באביו או אמו חייב ואם הוא יחבול באביו או אמו הוא פטור אם שורו הדליק גדיש בשבת חייב ואם הוא הדליק גדיש בשבת פטור כי הוא מתחייב בנפשו. **גמרא** ר' אבהו שנה לפני ר' יוחנן שכל המקלקלים פטורים חוץ מחובל ומבעיר ואמר ר' יוחנן שיוציא ברייתא זו באמת פטור גם בחובל ומבעיר, ואם בכל זאת חייב זה רק במקרה שחבל להוציא דם לצורך כלבו או שהבעיר לצורך האפר, ולכאורה יש להוכיח ממשנתנו שהוא או שורו הדליקו גדיש בשבת, ולכאורה אם שורו אינו צריך את האפר,

דף לה א"כ מדובר שגם הבעלים לא צריך את האפר ובכ"ז פטור מממון כי הוא מתחייב בנפשו ויש לומר שמדובר כשהשור צריך את האפר כמו שהוא צריך ורב אויא מבאר שמדובר בשור פקח שעלתה נשיכה בגבו והוא יוצר אפר כדי להתגלגל עליו, ולכאורה זה לא יתכן אך יש לומר שהיה מקרה בשור בבית רב פפא שכאבו שיניו ודחף את כיסוי השכר ושתה והתרפא, והקשו התלמידים לפני רב פפא איך יתכן להעמיד בשור כמו הבעלים שבכייש

מדובר שמתכוון לכייש ואיך יתכן שהשור מתכוון לכייש ויש לומר שבמכייש לא צריך כוונה לכייש אלא מספיק כוונה להזיק, ורבא אומר שמשנתנו דברה בשוגג וכמו התנא שאצל חזקיה שהתורה הקישה מכה אדם למכה בהמה וכמו בבהמה אין הבדל בין שוגג למזיד בין מתכוון לאינו מתכוון בין דרך עלייה לדרך ירידה לפטור ממון אלא לחייב ממון כך במכה אדם אין הבדל בכל הנ"ל ותמיד נפטר מממון, והקשו התלמידים איך יתכן להעמיד בשוגג הרי המשנה אומרת מפני שהוא מתחייב בנפשו, ויש לומר לבאר מפני שבמזיד הוא נדון בנפשו בצריך לאפרו לכן גם בשוגג נפטר מתשלומין.

משנה שור שרדף אחר שור אחר והוזק ואומר הניזק שורך הזיק והמזיק אומר שהוא לקה בסלע המוציא מחבירו עליו הראיה, אם רדפו שני שוורים אחר אחד והוזק וכל אחד אומר שורך הזיק **עמוד** ב שניהם פטורים ואם שניהם שייכים לאדך אחד הוא חייב ואם היה אחד גדול ואחד קטן ואומר הניזק הגדול הזיק והמזיק אומר שהקטן הזיק וכן אם אחד היה תן והשני מועד והניזק האומר שהמועד הזיק והמזיק אומר שהתם הזיק המוציא מחבירו עליו הראיה, אם הוזקו שני שוורים גדול וקטן ואומר הניזק קטן הזיק את הקטן והגדול את הגדול והמזיק אומר שהקטן הזיק את הגדול והגדול את הקטן וכן אם אחד היה תם והשני מועד ואומר הניזק שהמועד הזיק את הגדול והתם את הקטן והמזיק אומר שהתם הזיק את הגדול והמועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה. **גמרא** ר' חייא בר אבא מוכיח ממשנתנו שחכמים חולקים על סומכוס שממון המוטל בספק חולקים ואמר לו ר' אבא בר ממל האם סומכוס אמר שחולקים אף בבירי וברי אמר לו ר' חייא שכן, ומשנתנו דברה בבירי וברי שכתוב להזיא שאחד אומר שורך הזיק והשני אומר לא כי ורב פפא מקשה שאם ברישא מדובר בבירי וברי א"כ בסיפא גם מדובר בבירי וברי וכתוב בסיפא שבמרקה שהיו שני שוורים גדול וקטן ותם ומועד ואומרים המוציא מחבירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה הוא לוקח כדברי המזיק ולפ"ז יהיה קשה לרבה בר נתן שאומר שאם טענו חיטים והודה בשעורים פטור ואם נאמר שמדובר בבירי ושמא אם הניזק אומר ברי והמזיק שמא בכ"ז עדיין קשה לדברי רבה בר נתן ואם מדובר שהניזק שמא והמזיק ברי וא"כ גם ברישא מדובר שאומר הניזק שמא והמזיק ברי ובכ"ז סומכוס סובר שיחלקו ויש לומר שברישא מדובר שהניזק ברי והמזיק שמא וזה לא נקרא שהרישא והסיפא מדברים במקרים אחרים כי ברי ושמא וברי זה ענין אחד אך ברי וברי וברי ושמא זה ענין אחר.

לכאורה מה חידש רבה בר נתן שטענו חיטין והודה בשעורים פטור הרי זה משנה מפורשת שטענו חיטים והודה לו בשעורים פטור ויש לומר שבמשנה היינו אומרים שפטור מדמי חיטים אך חייב בדמי שעורים קמ"ל שפטור לגמרי, ולכאורה יש להביא ראיה ממשנתנו שיש שני שוורים ואם לא מביא ראיה לוקח כדברי המזיק ולכאורה לרבה פטור לגמרי כי גדול וקטן זה כמו חיטים ושעורים ויש לומר שראוי ליטול אך אינו נוטל אך לכאורה ישנה ברייתא על המשנה שמשלם על הקטן מהגדול ועל הגדול מהקטן ויש לדחות שמדובר בתפס, אך קשה מהמשך המשנה שאחד היה תם ואחד מועד המזיק אומר שתם את הגדול ומועד את הקטן והניזק אומר להיפך ומשמע שאם יביא ראיה יקח כדברי המזיק ולכאורה זה חיטים ושעורים,

דף לו ויש לומר שראוי ליטול אך אינו נוטל אך קשה שישנה ברייתא על המשנה שמשלם מהמועד על הקטן ומהתם על הגדול ויש לדחות שמדובר בתפס. **המשנה** אומרת שבשניהם של אדם אחד חייב והוכיח מזה רבא מפרזקיא שב' שוורים תמים שהזיקו רצה מזה גובה רצה מזה גובה ודוחה רב אשי שמדובר במועדים אך קשה שבסיפא כתוב שאם אחד גדול ואחד קטן ואומר הניזק גדול הזיק והמזיק אומר שהקטן הזיק ואם מדובר במועדים מדוע הוא טוען אחרת הרי בכל מקרה הוא משלם הכל ויש לומר שבסיפא מדובר בתמים וברישא מדובר במועדים, ורב אחא סבא מקשה שאם מדובר במועדים מדוע כתוב חייבים ויש לכתוב חייב ועוד מדוע כתוב שניהם אלא יש לומר שגם ברישא מדובר בתמים וכר"ע שנעשו שותפים ודוקא כששניהם קיימים שאינו יכול לדחותו אך אם

אחד מהם לא קיים הוא אומר לו הבא ראייה ששור זה הזיקך ואשלם לך.

פרק שור שנגח ד' וה'

משנה אם השור נגח ד' או ה' שורים לר"מ ישלם לאחרון ואם נשאר בו ישלם לקודם ואם נשאר יחזיר לקודם ולעולם האחרון יקבל יותר, ור"ש אומר שאם שור שוה מאתיים נגח שור שוה מאתיים והנבלה לא שוה כלום כל אחד מהם נוטל במזיק מנה ואם נגח שור שוה מאתיים האחרון נוטל מנה והקודמים לו נוטל כל אחד נ' וזו ואם נגח שור שוה מאתיים האחרון נוטל מנה והקודם לו חמישים והראשונים כל אחד דינר זהב. **גמרא** לכאורה משנתינו לא כר' ישמעאל ולא כר"ע שלר' ישמעאל שהניזק הוא כבעל חוב א"כ יש לומר שהראשון מרויח ולר"ע שהם נעשים כשותפים עמוד ב מדוע כשיש מותר יחזיר לקודם הרי יש להתחלק בין כל הראשונים, ורבא מבאר שמשנתינו כר' ישמעאל ומה שכתוב שהאחרון מקבל יותר מדובר שהניזק תפסו לגבות ממנו והוא נעשה עליו כשומר שכר לתשלום הנזק אך קשה מדוע כשנשאר יחזיר קודם הרי יש להחזיר לבעליו, ורבינא מבאר שהכוונה שאם יש מותר בנזקיו יחזיר לקודם, וכשהגיע רבין הוא ביאר בשם ר' יוחנן כרבא שמדובר שהניזק נעשה שומר, ולפ"ז דברי ר"ש שהראשונים מקבלים בשור הכי מעט זה כר"ע שהוא כשור השותפין וא"כ הרישא כר' ישמעאל והסיפא כר"ע ויש לומר שאכן כמו שאמר שמואל לרב יהודה חביבי עזוב משנתינו ובא אחרי כי הרישא כר' ישמעאל והסיפא כר"ע.

שנינו לקמן שהתקע לחבירו נותן לו סלע ור' יהודה אמר בשם ר' יוסי הגלילי שנותן לו מנה והיה מקרה שאחד תקע לחבירו ושלח רב טוביה בר מתנה לרב יוסף האם המשנה מדברת על סלע צורי או על סלע מדינה והוכיח רב יוסף ממשנתינו שכתוב ששניים הראשונים מקבלים מהשור דינר זהב ואם נאמר שהמשניות דברו על סלע מדינה מדוע המשנה לא ממשכה שהשור נגח שוב וכל אחד מקבל תריסר ועוד סלע ורב טוביה דחה שהתנא אינו כרוכל למנות עוד מקרים, ולמסקנא פשטו מדברי רב יהודה בשם רב שכל כסף שהוא מדאורייתא הוא צורי ובדרבנן הוא כסף מדינה, ואמר אותו אדם שאם זה רק חצי זוז איני צריך לו ואתן לעניים אח"כ חזר בו ואמר שאקנה בו משהו אמר לו רב יוסף שכבר זכו בו עניים ואף שאינם כאן אני גבאי צדקה וזכיתי עבורם וכדברי רב יהודה בשם שמואל, וכמו ששנה רמי בר חמא,

דף לז שיתומים אינם צריכים פרוזבול שר"ג ובית דינו הם אביהם של יתומים.

חנן בישא תקע לאדם אחד ורב הונא אמר שהוא ישלם חצי זוז והיה לחנן זוז מחוק ורצה לפרוט אותו ולשלם ממנו ולא הצליח לפרוט ותקע לו שוב ונתן אותו לניזק.

משנה שור שמועד למינו ולא לאינו מינו או שהוא מועד לאדם ולא לבהמה או שהוא מועד לקטנים ולא לגדולים למה שהוא מועד משלם נזק שלם ולמה שהוא תם משלם חצי נזק, ושאלו את ר' יהודה על שור שמועד לשבתות ולא בחול אמר להם שבשבתות משלם נזק שלם ובחול חצי נזק ונעשה תם רק אחר שחזר בו ג' שבתות. **גמרא** רב זביד שנה בתחילת המשנה ואינו מועד אך בסמא הוא מועד לאחרים ורב פפא שנה שור שהוא מועד למינו אינו מועד והיינו שבסתמא אינו מועד לאחרים, ורב זביד דייק מהסיפא שכתוב מועד לקטנים אינו מועד לגדולים וזה מובן אם כתוב ואינו מועד אך בסתמא הוא מועד ויש חידוש שגם מקטנים לגדולים בסתמא הוא מועד אך אם נאמר שגורסים אינו מועד שבסתמא אינו מועד הבבא הזו מיותרת שהרי אם בסתמא ממין על מין אחר אינו מועד אף מקטנים לקטנים ק"ו שאינו מועד ומקטנים לגדולים, ורב פפא אומר שצריך לכתוב הת זה שהיינו אומרים שבאותו מין שהוא התרגל לנגוח אין חילוק בים קטנים לגדולים וא"כ יש חידוש שבכ"ז אינו מועד מקטנים לגדולים, רב פפא מדייק ממה שכתוב מועד לאדם אינו מועד לבהמה ויש חידוש אם בסתמא אינו מועד שאפילו מאדם לבהמה אינו מועד אך אם נאמר שבסתמא הוא מועד מה החידוש הרי ק"ו אם מבהמה לבהמה הוא מועד ק"ו שמאדם לבהמה הוא מועד. ורב זביד אומר שברישא מדובר על חזרת השור כשהיה

מועד לאדם ולבהמה וחזר בו מבהמה שעבר על ג' בהמות ולא נגחם והיינו אומרים שכיון שלא חזר בו מאדם לא מועיל חזרה מבהמה קמ"ל שזה נחשב חזרה, ויש להוכיח מברייתא שסומכוס אומר שמועד לאדם הוא מועד לבהמה ק"ו שאם הוא מועד לאדם ק"ו שהוא מועד לבהמה משמע שלת"ק בסתמא אינו מועד ורב זביד יבאר שסומכוס דיבר על חזרה והוא אומר לת"ק שלדבריך חזרה של בהמה זה חזרה וזה לא נכון אלא זה לא נקרא חזרה שזה ק"ו שאם לא חזר בו מאדם לא חזר בו מבהמה, רב אשי מוכיח ממה שאמרו לר' יהודה בשור שמועד לשבתות ולא לחול ואמר ר' יהודה שבשבתות משלם נזק שלם ובחול חצי נזק וזה מובן אם שנינו ואינו מועד ואז הם שואלים את ר' יהודה והוא עונה להם אך זה לא מובן אם גורסים אינו מועד וכי הם באים לומר לו הלכה שאינו מועד ועוד מה הוא עונה להם הרי הם כבר אמרו אינו מועד, ור' ינאי אומר שזה מדויק גם ברישא שכתוב את שמועד לו משלם נזק שלם ואת שאינו מועד משלם חצי נזק וזה מובן אם גורסים ואינו מועד לכן המשנה ממשכה לפרש מה החילוק בין תם למועד אך אם כבר כתוב ברישא אינו מועד א"כ מה צריך להמשיך שמועד נזק שלם ותם חצי, וכי לא ידענו כבר שזה החילוק בין תם למועד.

אם נאמר כדברי רב פפא אם נגח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל.

אם ראה שור ונגחו וראה שור נוסף ולא נגח וראה שור נוסף ונגח וראה שור נוסף ולא נגח נעשה מועד לשוורים לסירוגין.

אם ראה שור ונגח וראה חמור ולא נגח וראה סוס ונגח וראה גמל ולא נגח וראה פרד ונגח וראה ערוד ולא נגח נעשה מועד לסירוגין לכל.

עמוד ב הסתפקו אם נגח שור שור וחרמור וגמל אם השור האחרון נמשך אחר השורים ונעשה מועד רק לשוורים או שהוא נמשך לחמור והגמל שאחריו ונעשה מועד לכל, וכן יש להסתפק אם נגח חמור וגמל ושור ושור אם השור הראשון נמשך אחר החמור והגמל או שהוא נמשך לשוורים שאחריו והוא מועד רק לשוורים, וכן יש להסתפק אם נגח שבת ושבת וביום ראשון ושני אם השבת האחרונה נמשכת לשבתות שלפניה ונעשה מועד רק לשבתות או שהיא נמשכת לימים שאחריה ונעשה מועד לכל הימים, וכן יש להסתפק כשנגח ה' בשבת ושישי בשבת ושבת ושבת אם השבת הראשונה נמשכת אחר ה' ו' שלפניה ונעשה מועד לכל הימים או שהיא נמשכת לשבתות שלאחריה ונעשה מועד רק לשבתות ונשאר בתיקו.

אם נגח ט"ו בחודש זה וט"ז בחודש זה וי"ז בחודש שאחריו זה תלוי במחלוקת רב ושמואל בראתה ט"ו בחודש זה וט"ז בחודש זה וי"ז בחודש זה שלרב קבעה וסת ולשמואל קבעה רק אם שלשה בדילוג שתראה שוב ב"ח.

רבא אומר שאם שמע קול שופר ונגח ושמע שוב ונגח ושמע שוב ונגח נעשה מועד לשופרות ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהחידוש הוא שלא אומרים שהשופר הראשון לא מהמנין אלא סתם אחז אותו פחד קמ"ל שזה מצטרף לנגיחות הבאות.

משנה אם שור של ישראל נגח שור של הקדש אן של הקדש נגח שור של הדיוט פטור שכתוב שור רעהו ולא שור הקדש, שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור ושל כנעני שנגח שור של ישראל חייב נזק שלם אפילו בתם. **גמרא** משנתינו לא כר"ש בר מנסיא שסובר שאמנם שור של הקדש שנגח של ישראל פטור אך של ישראל שנגח של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם, יש להקשות אם ר"ש בר מנסיא למד את הפסוק שו רעהו א"כ גם בהדיוט שנגח של הקדש היה פטור ואם הוא סובר שרעהו זה לאו דוקא א"כ מדוע של הקדש שנגח של הדיוט פטור, ואין לומר שהוא סובר שרעהו זה דוקא ושל הדיוט שנגח של הקדש חייב מק"ו שאם הדיוט נגח של הדיוט חייב ק"ו כשנגח של הקדש שיהיה חייב אך יש לומר דיו לבא מהדין כמו הנדון שישלם רק חצי נזק, אלא מבאר ר"ל שכל המזיקים הם בכלל נזק שלם מלבד מה שפירט הפסוק ברעהו שבתם חייב רק חצי נזק וחידוש זה נאמר רק בהדיוט אך בהקדש אין חילוק זה ותמיד ישלם נזק שלם.